

Ünal Özmen ile Röportaj

Eleştirel Pedagoji Dergisi: Merhaba. Eleştirel eğitim alanındaki çalışmalarınızdan (dergi, kitap, makale, kongre, internet yayıncılığı vb.) kısaca bahseder misiniz?

Ünal Özmen: Eleştirel pedagoji çalışan birinin eylem alanı sayılabilecek bu tür faaliyetlerde az-çok, iyi-kötü bulunduğumu söyleyebilirim. İki derginin, Zil ve Teneffüs (Eylül 2005) ve Eleştirel Pedagoji (Ocak 2009) kuruluşunda yer aldım. 2021’de genel yayın yönetmenliğini üstlendiğim ABECE Dergisi’ndeki sorumluluğum devam ediyor. Bu ara, 22 sayı çıkan KORİDOR edebiyat-sanat dergisine hukuki sahiplik yaptığımı da belirteyim. Makul mazeretlerle atladığım birkaç sayı hariç, ilişkili olduğum dergilere düzenli olarak makaleler yazdım. 2007’de BirGün gazetesinde başladığım eğitim-kültür ağırlıklı köşe yazarlığına devam ediyorum. Bir süre (bir süre dediğim de yedi yıl), gazetenin Eğitim Sayfası editörlüğünü yürüttüm. ‘Bu deneyimden artık bir kitap çıkar’ diyeceksiniz ama çıkmadı. Dergi ve gazete yazarlığından kitap çıkmıyor. Kitap olacak fikirlerinizi parçalayıp, bölüp günlük tüketime sunduğunuzda sonra onları toplamak kolay olmuyor. Yine de birkaç kitap çıkarabildim; ilki Eğitimin AKP’si (2006), ikincisi Duman (Öykü, 2007), üçüncüsü günlük yazılardan derleme Türkiye’nin Eğitim Gündemi (2011), sonuncusu Piyasa Ahlakı-din, ahlak ve eğitim- (2019). İki editoryal kitaba da birer makaleyle katıldım; The Marketization of Primary and Secondary School Curricula and Textbooks under AKP Rule (Neoliberal Transformation of Education in Turkey, Palgrave Macmillan, 2012) ve Education, Secularism and Secular Education in Turkey (Marxism and Education, Routledge, 2018).

Eleştirel Pedagoji Dergisi: Size göre Türkiye’de eleştirel pedagojinin öne çıkan en önemli gündemleri nelerdir?

Ünal Özmen: Eleştiriye engel her şey; din, milliyetçilik, çözülmemiş etnik sorunlar... Demokratikleşmenin önündeki bu bariyerler doğal olarak eleştirel pedagojinin gündemini de belirliyor. Bilinci değiştirmek için bilinci oluşturan kuralları değiştirmekle işe başlayan eleştirel pedagojinin bilinç üzerindeki bu hegemonya araçlarını aşması gerekiyor. Eleştirel pedagojinin sorun ettiği her alanın (özgürlük, ekonomik ve sosyal eşitsizlik, insan hakları, cinsiyet, ekoloji vb.) yolu demokraside keşişiyor. Eleştirel pedagoji, sistemik engelleri aşmaya çalışırken etki alanını daraltan kendinden kaynaklanan sorunlarla da yüzleşmek durumunda; Türkiye’de ve tabii takip edebildiğim kadarıyla dünyada da eleştirel pedagojinin praksişi oldukça zayıf: Neoliberal eğitimi iyi analiz etti ve güçlü karşı argümanlar geliştirdi, fakat kabul etmek gerekir ki aynı başarıyı pratikte gösteremedi. Mesela diğer demokratik hareketlerle güçlü ilişkiler kurulamadı, dahası olması gereken yerlerde yok, yani üniversite kampüslerine, öğretmenler odasına ve sınıfa henüz girebilmiş değil. Bence eleştirel pedagojinin gündemi bunlar olmalı.

Eleştirel Pedagoji Dergisi: Çalışmalarınızda karşılaştığınız olanaklar ve güçlükler nelerdir? Varsa, güçlükleri aşmak için ne yapıyorsunuz?

Ünal Özmen: Çalışmalarımızı kolaylaştıran olanaklar nedir, neler olabilir diye düşünüyorum fakat şunlardır diyebileceğim bir yanıt oluşturamıyorum. Önümüzü açacak eğitim örgütlerine, mesleki geleneği olan öğretmenlere, teorik destek alabileceğimiz üniversitelere sahibiz desem yalan olur. Hiç değilse halkımız feraset sahibi de diyemiyoruz. Sanırım olanakları kendimiz yaratmak zorundayız. Türkiye, son 23 yılı İslamcılar olmak üzere 1980’den beri demokrasi karşıtı iktidarlar tarafından yönetiliyor. Bu sürede demokratik mücadele ve yasal dayanaklar, sendikalar, partiler, üniversiteler ve basın-yayın gibi kurumsal mücadele araçları yoğun saldırılara maruz kaldı. Bugün demokratik mücadele, büyük ölçüde geçmişin varisi küçük gruplar ve tek tek bireyler üzerinden yürüyor. Azımsanmayacak sayıdaki dağınık gruplar bir potansiyel taşıyor olsa da birlikte hareket edememesi oradaki enerjinin açığa çıkmasını engelliyor. Bunlar her muhalif hareket gibi bizim de karşılaştığımız ciddi güçlükler. Muhalif hareketlerin muhatap olduğu oyuncu iktidar, iktidar taşları her yöne hareket ettirdiği için onunla baş edebilmenin yolu gücün birleşmesine bağlı. Güçlükleri aşmak için

ne yaptığımızı değil de ne yaptığımı soruyorsanız, başta da belirttiğim gibi anlamaya, anladığımı anlatmaya çalışıyorum.

Eleştirel Pedagoji Dergisi: Genel olarak değerlendirdiğinizde Türkiye’de eleştirel pedagoji yayıncılığı sizce ne durumda?

Ünal Özmen: Her fikir hareketi gibi eleştirel pedagoji de kendini bir yayın etrafında örgütledi. Hareket yaygınlaşıp güçlendikçe doğal olarak yayın da güçleniyor. Fakat muhalif yayıncılık baskı maliyeti, dağıtım gibi sorunlardan ilk etkilenen oluyor. Eğitim düzeyi yüksek kesimlerin dijital araçları kullanma eğilimi de basılı yayınlara olan ilgiyi azalttı. Bu ve başka birçok nedenden dolayı eleştirel pedagoji yayıncılığı dijital ortama kaydı. Basılı yayınlar azalmakla birlikte okumaya yönelik dijital yayınlarda gözle görülür bir artış var. Buna rağmen dijital ortamın sunduğu olanakları yeterince kullandığımız söylenemez. Mesela sosyal medyaya içerik üretmiyoruz, bu alanda yokuz. Özellikle YouTube, Spotify gibi izleme-dinleme kanallarında ciddi bir boşluk olduğunu söylemeliyim. Bu söylediklerimden eğitim yayıncılığının önündeki tek engelin maddi ya da yasal koşullar olduğu anlamı çıkmaz; büyük engel, yayımlanmaya değer anlamlı içerik üretememek. İster basılı ister dijital olsun, yayıncılığı güçlendiren yayımlanacak içerik üretimidir. Eğer bir yerde, iddiası olan bir düşünce ortaya çıkmışsa mutlaka yaygınlaşmak isteyecektir. İddiası olan güçlü fikirler hem sahibini hem ona ihtiyaç duyanları inatçı yapar. Dünyayı etkileyen hatta değiştiren fikirler, kurşun harflerle basılan tek sayfa saman kâğıda basılmış gazetelerle yaygınlaştı. O nedenle yayıncılığı krize sokan şeyin maddi nedenlerden ziyade fikir üretememe olduğunu söyleyebilirim.

Eleştirel Pedagoji Dergisi: Çalışmalarınızla ilgili gelecek planlarınız nelerdir?

Ünal Özmen: Geleceğe ilişki iddialı planlarım yok, aklım ve gücüm yettiği oranda iyi planların ve demokratik mücadelenin parçası olmaya devam edeceğim.